

བོད་སྐད་ཆོས་མཛོད་དེ་ཆེན་པོ།  
藏漢大辭典

ཐུགས་ཀྱིས་བསྐྱོད་པའི་སྐད་ཀྱི་ཆེན་པོ།

民族出版社

# བོད་སྐད་ཆེན་མོ་འཛུགས་སྒྲིག་པའི་ 藏漢大辭典

ཀྲང་དབྱི་ལུན་གྱིས་གཙོ་འགན་

བཞུགས་ནས་ཙོམ་སྒྲིག་བྱས་པ།

张怡荪主编

མི་རིགས་དབེ་སྐད་ཁང་།

民族出版社

## 图书在版编目(CIP)数据

藏汉大辞典:藏汉对照/张怡荪主编. —北京:民族出版社, 1998. 5(重印)

ISBN 7-105-03009-7

I. 藏… II. 张… III. ①藏语—词典②词典—藏、汉 IV  
. H214. 6

中国版本图书馆 CIP 数据核字(98)第 01394 号

民族出版社出版发行

(北京市和平里北街 14 号 邮编 100013)

民族印刷厂排版 国防大学第一印刷厂印刷

各地新华书店经销

1993 年 12 月第 1 版 1998 年 5 月北京第 4 次印刷

开本: 787×1092 毫米 1/32 印张: 103<sup>5</sup>/<sub>8</sub>

印数: 13,001—18,000 册 定价: 98.00 元

---

该书如有印装质量问题, 请与本社发行部联系退换  
(总编室电话: 64212794; 发行部电话: 64211734)

## འགོ་བརྗེད།

《བོད་ཀྱི་ཆིག་མཛོད་ཆེན་མོ་》འདི་ནི་སྐད་ཡིག་གཉིས་ཀ་གཞིར་བཞག རིག་པའི་གནས་  
རྒྱུས་འདུས་པའི་སྒྲ་འཛམས་ཀྱི་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་བོད་ཀྱི་ཅ་འབྲེལ་གཉིས་ལྡན་གྱི་ཆིག་མཛོད་  
ཅིག་དང་། རིག་གནས་ཀྱི་ཡན་ཆད་འབྲིང་རིམ་ཡན་ཆད་ཀྱི་སྒྲིག་པ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་བོད་ཡིག་གི་  
དཔེ་ཆ་ལྟ་བུར་བཀོལ་བའི་བའི་སྐད་དུ་བསྒྲིགས་པ་ཞིག་ཡིན། འདིར་བསྐུས་པའི་ཐ་སྙད་ཡོངས་  
རྒྱགས་བསྐྱམས་ན་ལུ་ཁྱི་སྐུམ་སྤྱང་ལྟག་ཅམ་ཡོད།

སྐད་ཡིག་གཉིས་ཀྱི་དབྱེད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་གཙོ་བོ་ནི། བོད་ཀྱི་དག་ཡིག་དང་། སྐུམ་རྟགས།  
བརྗེད་རྟིང་། མིང་གི་རྣམ་གྲངས། ལེགས་སྦྱར་དང་བོད་སྐད་གན་སྦྱར་བཅས་ཀྱི་ཁྲོད་དུ་གསལ་བའི་  
མིང་བརྗེད་དང་དེའི་མཆན་འབྲེལ་རྣམས་ལས་བརྒྱས་ཤིང་། དེ་མཆུངས་ཙམ་རིགས་གཞན་དག་ནང་  
དུ་གསལ་བའི་མིང་རྒྱང་དང་། ཆིག་ཆིག་བྲུབ། གཏམ་དཔེ་ཁག་གཅིག་ཀྱང་བརྒྱས་ཡོད། རིག་  
གནས་ཀྱི་མིང་བརྗེད་དབྱེད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་ནི། ཙམ་ཡིག་དང་། ལོ་རྒྱུས། ས་དབྱེད་བཅས་ལས་  
བརྒྱས་པར་མ་ཟད། ད་དུང་རིག་གནས་ཁག་གཅིག་ཙམ་དུ་བརྟན་ཏེ་ཟབ་འཇུག་བྱས་ཡོད། དཔེར་  
ན། རྒྱ་རྩིས་སྐར་ལ་བཅི་གཞིའི་གོ་དོན་ཡོད་ལ། རྩི་ལྟར་བཅི་ཚུལ་ཡང་ཡོད་པ་དང་། གས་  
རིག་སྐུན་དབྱེད་སྐར་ལ་རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་ཡོད་ལ། བན་བཙུན་ཐབས་སྐར་གྱི་ལག་ལེན་  
དངོས་མགས་ཀྱང་ཡོད། ཅད་མའི་སྐར་ལ་རྒྱ་དཀར་ནག་ནས་བསྐྱར་པའི་ཅད་མའི་རིག་གཞུང་  
ལས་བརྒྱས་པ་ཡོད་ལ། བོད་རང་གཞུང་གི་བསྐྱུས་བྲལ་དང་། རྟགས་རིགས། རྩི་རིགས་བཅས་ལས་  
བརྒྱས་པ་ཡོད་ཡོད། བན་དོན་རིག་པའི་མིང་བརྗེད་ནི་སྐུན་དང་ད་ལྟའི་ཡིག་ཆའི་ཁྲོད་དུ་གོ་བྱ་བྲུབ་  
ཆེ་བས། འདིར་རིག་གནས་རྣམས་ལས་དམིགས་སུ་བྱེ་ཞིང་གཙོ་གནད་དུ་བཟུང་ལྟེ་གཞུང་ཆེན་དག་

གི་འགྲོ་ས་དང་བསྐྱོན་པར་བརྟེན་ཆད་མང་ཅམ་ཞིག་བདུས་ཡོད། རྟོན་གཅིག་མིང་གི་ནྣམ་གྲངས་ཅན་གྱི་མངོན་པ་ཆོད་ཀྱང་མི་ཉུང་བ་ཞིག་བདུས་ཡོད། ཆིང་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ཀྱི་བཀའ་ཤག་དང་ཡིག་ཆ་དུ་ཉུང་བའི་གཞུང་ཡིག་དང་། གཞུང་ཞབས་དཔོན་རིགས་ཀྱིས་བཞོལ་བའི་མིང་ཆོག་ཁྱད་པར་ཅན་ནྣམས་ཀྱང་འོས་བསྐྱོན་གྱིས་བདམས་ནས་བདུས་ཤིང་། བཅུ་དང་དེ་དག་ལ་མཆན་འབྲེལ་ཡང་བཏབ་ཡོད། གཞན་ཡང་བོད་ཀྱི་ཡུལ་སྒྲོལ་གོ་མས་གཤིས་དང་ལག་ཤེས་བཟོ་ལས། ཡོ་བྱད་གོས་རྒྱན། བཟོ་ཅལ་འཇུགས་རྒྱན། དབུ་ཁྲལ་མངག་གཞུག་བོགས་བྱན་བསྐྱི་གཡར་བཅས་ལ་བཞོལ་རྒྱུ་ལོ་སྤྱོད་དང་། དེ་མེད་རག་རྒྱན་དུ་ཁྲལ་པ་ཅམ་ལས་ཡིག་ཆའི་ཁྲིད་དུ་མི་རྣམས་བའི་བཅུ་དང་ནྣམས་དམངས་ཁྲིད་ཀྱི་རག་ལས་བདུས་ཏེ་བཞོད་ཡོད། ས་ཁྲལ་སོ་སོའི་ཡུལ་སྤྱོད་དང་། བཅིངས་འགྲོལ་བཏང་བའི་རྗེས་སུ་གསར་དུ་བསྐྱར་བའི་མིང་བརྟེན་ནྣམས་ཉུང་ཟད་ཅམ་ལས་བདུས་མེད།

ཀྱང་དབྱང་འགོ་ཁྲིད་སྡོ་མཐུན་གྱི་བྱམས་བཅའི་སྲུགས་འཁྲུལ་འོག བོད་རྒྱ་ཆོག་མཛད་ཆེན་མོ་ཙུམ་ཐུག་གི་ལས་དོན་དེ་ ༡༩༥༩ ལོར་བསྐྱར་དུ་འགོ་བཙུགས་ཤིང་། སོ་དེའི་རྒྱ་བ་ལུ་པར་རྒྱལ་ཁབ་མི་རིགས་དོན་གཅོད་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་རྒྱལ་ཁབ་དཔེ་སྐྱད་ལྷན་གྱིས་གཙོ་རྒྱུད་གནང་འོག་ཁོལ་དུ་ཅུ་ཙུམ་ཐུག་ལས་དོན་གྱི་བཞུགས་མལ་ཁྲོམ་ཆོགས་བདུས་ཏེ་འགོ་ཁྲིད་ཆེ་རྒྱུད་བཙུགས། སེ་ཁོལ་ཞིང་ཆེན་མི་རིགས་དོན་གཅོད་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གི་ཀྱུ་རེན་བཀྲ་ཤིས་ཆེ་ཤིང་འགོ་ཁྲིད་ཆེ་རྒྱུད་གྱི་ཆོགས་གཙོར་བསྐྱོད་གཞག་གནང་། ཁོང་གིས་ཆེ་རྒྱུད་ཡོངས་ཀྱི་སྡོ་མཐུན་ནྣམས་ལ་འགོ་ཁྲིད་མཛད་དེ་ཙུམ་ཐུག་གི་ལས་དོན་ཐོལ། ༡༩༥༩ ལོར་བོད་རྒྱ་ཆོག་མཛད་ཆེན་མོ་(བསམ་འཆར་ལྷ་བྱེད་མ་ཡིག)པར་དུ་བསྐྱར། དེ་མང་གཞིར་བཞག་སྡེ་གསལ་སྒྲོན་དང་བཅས་ཐུག་བྱས། སོ་དེའི་ཤིང་ལ་བོད་དང་རྒྱ་རིགས་སྡོ་མཐུན་ནྣམས་ཀྱིས་སྐྱན་མང་དུ་འབད་བཅོན་བྱས་ཏེ་ཆོག་མཛད་ཀྱི་ནང་དོན་ལྡར་ལས་སྐྱོན་སྐྱམ་ཆོགས་པ་དང་སྐྱས་ཆད་ཀྱང་ཆེ་མཐོར་བཏང་ནས་གཞི་ཅིའི་ཤོག་སྒྲོན་དཔགས་ཀྱི་དམིགས་ཆད་དེ་འབྲུབ་སྐབས་ལ་བྱུང་།

དེའང་དེ་ཙུམ་ཐུག་བྱེད་སྐབས་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱད་ཁང་དང་། སེ་ཁོལ་ཞིང་ཆེན་མི་རིགས་ཞིབ་འཇུག་སྡེ། བོད་སྤྱོད་སྡེ་ཆོགས་ཆན་རིག་ཁང་། ཀྱང་གོ་སྐྱོ་ཆོགས་ཆན་རིག་ཁང་གི་མི་རིགས་ཞིབ་འཇུག་སྡེ། ཀྱང་དབྱང་མི་རིགས་སྤྱོད་བྲལ་ཆན་མོ་སྐྱོ་ཆོགས་མི་རིགས་སྤྱོད་བྲལ་ཆན་མོ་ཁག་

ལ། སྤྱི་ཚུན་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ཁོན་རྒྱུ་ཆན་རིག་ལག་ཅུལ་སྤྱོད་ཆེན་མོ། སྤྱི་ཚུན་  
 ཞིང་ཆེན་གྱི་དཀར་མཛེས་དང་རྩ་བ་པོ་དེ་རིགས་རང་སྤྱོད་ཁུལ་གཉིས་པཅས་དང་། པོད་  
 རིགས་ཀྱི་མཁས་དབང་གྲགས་ཅན་ཆེ་ཏན་ཞབས་བྲལ་དང་། དྲུང་དཀར་སྒོ་བཟང་ཕྱིན་ལས།  
 དམུ་དཔེ་བསམ་གཏན་ནུས་ཀྱིས་དབྱེས་ཚར་ཆེན་པོས་ཡི་རང་དང་རིགས་རམ་གནང་བྱུང་།  
 འདྲི་རང་ཚོས་ལས་ཁུངས་དེ་ནུས་དང་མི་སྣ་དེ་དག་ལ་སྤྱིང་ཐག་པ་ནས་གྲུས་པ་ཆེན་པོས་.....  
 ཐུགས་རྗེ་ཆེ་བྱ་བྱ་ཡིན།

ཆིག་མཛད་ཆེན་མོ་འདི་ཉིད་ནི་རིག་གནས་མཐའ་དག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཁར། ཚུམ་  
 གྲིག་མཁན་ནུས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་ལ་ཆད་གཟུང་ཡོད་ཆེན་དེའི་ནང་སྤྱོད་དང་ནོར་འཁྲུལ་མི་...  
 རྒྱུང་བ་ཞིག་ཡོད་ཅེས་པས་བྱ་ཆེན་གྲིག་པ་པོ་ནུས་ཀྱིས་སྤྱོད་པཛད་དང་ནོར་བཅས་མཛད་.....  
 རིགས་ཞེས་རང་ཚོས་སྤྱིང་ནས་གསལ་བ་འདེབས་པ་ལགས།

### 《པད་བྱ་ཆིག་མཛད་ཆེན་མོ》ཚུམ་གྲིག་ཆེ་བྲལ་གིས།

༡༩༨༥ ལོ་ཟླ་ ༡༡ པར་ཤེ་ཅིན་ཏུ་ཡིས།

ཆིག་མཛད་འདི་ 1985 ལོར་དཔེ་རྒྱན་བྱས་པ་ནས་བཟུང་ཁྱེ་ཕྱིར་པར་ཐེངས་གཉིས་.....  
 བརྒྱུ་དེ་ཁོན་བཟོམས་དེའི་ཆ་ཆང་གི་གཉིས་བཏོན་ཡོད་པ་ནུས་ལྷན་རིང་མ་སྤང་བར་ཆང་...  
 མ་སྤྱུས་གཞིགས་གནང་བ་མ་ཟད། 1987 ལོར་ལྷུ་ལྷས་ཀྱང་བྱ་དགའི་ནང་གསེས་སྐད་ཡིག་  
 བྱ་དགའ་རིམ་པ་དང་པོ་འང་ཐོབ་ཡོད། གྲིག་པ་པོ་ནུས་ཀྱི་དཀོས་མཁོ་སྤྱོད་ཆེད་འདི་གའི་  
 དཔེ་རྒྱན་ཁང་གིས་དེ་ཁྱེད་ལྟར་ཐུང་བར་གསུམ་ཏུ་བྱ་བའི་དེའི་ཆད་ 16 དེ་དེའི་ཆད་ 32  
 ཆུང་བ་སྟོད་སྟངས་གཉིས་ལྷ་བཟོགས་ཐོག་གཞིགས་སྤྱོད་གནང་མཁན་ཆེན་དཀོངས་འཆར་ལྟར་...  
 ཡིག་ནོར་ཁ་གས་དང་ཐ་སྟོད་རེ་གཉིས་ཀྱང་དག་བཅས་བྱས་ཡོད།

༡༩༩༣ ལོ་ཟླ་ ༨ ཚེས་བཟང་ལ།

## 前 言

《藏汉大辞典》是一部以语词为主兼收百科的综合性藏汉双解辞书，供中等以上文化程度的读者阅读藏文典籍使用。全书所收词目，共约五万三千余条。

语词部分的资料，主要来自藏文正字学、语法学、古字书、异名字典和梵藏字典等集中论述语文词汇的专著及其注疏；同时也采撷了散见于其他著作中的单词、复词、成语等。百科词汇的资料，除文学、历史、地理等外，还重点深入到了一些有关学科。如藏历，既涉及了概论，也涉及了计算。藏医、藏药，既涉及了理论，也涉及了临床治疗。因明，既涉及由梵汉译藏的量学，也涉及到藏文原著的集类学（རྒྱུ་ཁྱེད་ཀྱི་མཁའ་མཛོད་）、因类学（རྒྱུ་ཁྱེད་ཀྱི་མཁའ་མཛོད་）和心类学（སྒྲིག་མཁའ་མཛོད་）。佛学词汇在古今文献里出现甚为广泛，本书系统地较多地进行了收集。同义异名的藻饰词，收集亦多。清代噶厦、益仓所存公文档案，所有官厅术语，颇具特色，也酌量选收，立目加注。此外，藏区风俗习惯、手工生产、器用服饰、工艺建筑、赋税差徭、租赁借贷等诸行话，只流行于口头、从不见诸经传之词，亦从民间采录，载入书中。至于各地口语和解放以来的新译词汇，则选收较少。

在中央领导同志的亲切关怀下，《藏汉大辞典》于1978年重新恢复编纂工作。是年五月，国家民族事务委员会和原国家出版局，在成都主持召开了编纂工作座谈会，成立了领导小组，任命原四川省民族事务委员会主任扎西泽仁为组长，领导全组同志展开编纂工作。1979年，出版了《藏汉大辞典（征求意见稿）》，以此为基础，进行补充和修订。

五年来，由于藏、汉等民族编纂人员的共同努力，辞典内容更加丰富，质量也有较大的提高，基本上达到了预期的目的。

本书在编纂过程中，得到民族出版社、四川省民族研究所、西藏社会科学院、中国社会科学院民族研究所、中央民族学院等五所民族学院、四川民族出版社、成都科学技术大学、四川省甘孜、阿坝两个藏族自治州，以及藏学界知名人士，如才旦夏茸、东噶·洛桑赤列、毛尔盖·桑木旦等的热情赞助。在此，我们敬向这些单位和个人表示衷心的感谢。

这部大辞典涉及多种学科，限于编纂人员的水平，书中的缺点和错误一定还有不少。我们诚恳地希望广大读者批评指正。

### 《藏汉大辞典》编纂组

1984年11月于北京

本书1985年出版，先后印制两万套，为期不久，即告售罄。1987年，获吴玉章奖金语言文字一等奖。为了进一步满足社会需求，本社决定将其再版，把原来的16开本（上、中、下三册），改为小32开缩印本，分上下两册装订。改版前，还根据读者的反映，改正了书中的一些错字，修订了个别词条。

1993年8月

## ཐུང་གཞི།

《ཐོད་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་(པམ་མ་འཆར་བྱེད་མ་ཡིག)》འདི་ནི་《ཐོད་ཀྱི་སྐད་གཉིས་གན་སྐར་གྱི་བོད་འབྲེལ་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་》མི་མ་ཕྱི་སྟེ། སི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་མི་རིགས་དོན་གཅོད་ཁྲུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་ཞིང་ཆེན་རིག་གནས་ཙུམ་གྱིས་ཀློག་གཞི་བརྟན་པ་ལྟར་སྐུལ་ཁབ་མི་རིགས་དོན་གཅོད་ཁྲུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་སྐུལ་ཁབ་དཔེ་སྐྱོན་ཙུམ་གྱིས་ཐག་བཅད་དེ། 《ཐོད་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་》མི་རྩལ་སྒྲིག་ཆོ་རྒྱུད་གིས་མི་ཤུགས་ཁག་གཅིག་ཅེ་འཇུགས་བྱས་ནས་སྐར་ལས་ཀ་མཚམས་བཞག་སྐབས་འཕྲོ་ལུས་པའི་བཞི་ཆ་གཅིག་ཙམ་ལ་ལེགས་སྒྲིག་བྱས་ཤོག ལེགས་འབྲུབ་ཐོན་པ་དང་ཆབས་ཅིག་པར་དྲ་བསྐྱུན་པ་ཞིག་ཡིན།

མ་ཕྱི་རྩལ་སྒྲིག་ལས་ཀ་དེ་དུས་རབས་ཕྱིད་ཙམ་རིང་ལ་འགྲོ་ལམ་དཀའ་ཆེགས་ཆེ་ཞིང་ཀྲག་ཀྲིག་མང་པོ་ཞིག་བརྒྱད་ཡོད། གྲང་གོ་གྲང་ཁན་ཏང་གི་འགོ་བྟོན་འགྲོ་དང་། རྒྱ་མཐུན་ཏིང་ལོན་མིང་དང་གྲང་དབྱང་དང་ས་གནས་གྱི་འགོ་བྟོན་དག་གི་བཟུམས་བཅའི་བྲགས་ཁུར་རང་ལ་བརྟེན་ནས་ཆོག་མཛོད་འདི་ནི་རྩལ་སྒྲིག་ལས་ཀ་སྐར་གས་ཡོད་ཀྱི་དང་། མ་ཕྱི་པར་སྐྱུན་བྱེད་རྒྱུ་ལས་ཀ་གཞི་ནས་སྐྱབ་བྱུང་བ་བྱུང་། འདི་ནི་རང་སྐུལ་བྱངས་ཕྱོང་མི་རིགས་ཀྱི་དེར་རབས་རིག་གནས་འཇུགས་སྐྱུན་ནང་གི་དོན་ཆེན་ཞིག་རེད།

སྐར་ ༡༩༢༥ ལོ་ནས་བཟུང་ཐོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་ཆེད། པམ་ཐོད་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་ཞིག་ཤིས་ནས་ཀྱི་ཐོད་ཀྱི་རིག་གནས་བཞེ་རེས་བྱེད་རྒྱུ་ཡོད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱི་སེམས་ཐག་བཅད་པ་ཡིན། དང་ཕྱག་པམ་ཐོད་ཡིག་སྐར་མིང་། དེ་རྗེས་ལས་ཀློགས་ནམས་དང་ལྷན་ཅིག་དུ་སྐུལ་ཁབ་ནང་ཁྲུལ་ཆིང་སྐུལ་རབས་ནས་བཟུང་པར་དྲ་བསྐྱུན་པའི་ཐོད་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་འཛོལ་བསྐྱེད་དང་འབྲེལ་བྱི་སྐུལ་གྱིས་པར་དྲ་བསྐྱུན་པའི་ཐོད་ཡིག་དབྱེད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་བསྐྱུར་ནས་བེད་སྤྱོད་བྱས་པ་དང་། རྒྱ་ཆོགས་རྩིང་པར་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་ལ་མཐར་གཅོད་གཏོང་བའི་སྐབས་ལྷང་རྒྱ་ཆོགས་ལྷན་རིང་བྱས་པར་བརྟེན་དེ་འགོག་དམག་འཁྲུག་གི་དུས་མཇུག་དུ་ཐོད་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་ཀྱི་མ་ཕྱི་ཞིག་ལེགས་འབྲུབ་བྱུང་བར་ཁྲོན་བསྐྱེམས་དེབ་བཅུ་ཐམ་པ་ཡོད།

བཅིངས་འགྲོལ་བྱང་རྗེས། ༡༩༥༡ ལོ་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་ང་ཚོས་སི་ཁྲོན་སྤྱི་ཤུ་ཆེན་མི་  
 དང་ཁྱེད་ཀྱི་ཆེན་རིག་ཡོན་མི་ཁྲོན་ཡན་ལག་ཡོན་དང་ལྷན་འགྲོ་བྱིད་འོག་གོང་གསལ་མ་གྱི་ལ་བཟོ་  
 བཅོས་ཐོངས་ཁ་ཤས་བརྒྱབ་པ་ཡིན། ༡༩༥༤ ལོར་སི་ཁྲོན་ཆེན་རིག་ཡན་ལག་ཡོན་གྱི་བཀའ་མངགས་  
 ལྟར་ངས་ཆོག་མཛད་ལས་དོན་ཆེ་ཆུང་གཅིག་ཁྱིད་ནས་ལྷ་སར་བྱིན་པ་ཡིན། བོད་རང་སྤྱི་  
 རྒྱུང་ས་ཀྱི་དང་ལྷ་དང་སྐབས་དེའི་རང་སྤྱི་རྒྱུང་ས་གྲུ་ཁྱིག་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གི་ཐད་ཀའི་འགོ་ཁྱིད་  
 དང་འབྲེལ་ཡོད་ལྟེ་ཁག་དག་གིས་རྒྱབ་སྐྱོར་ཤུགས་ཆེན་གནང་འོག་ བོད་རྒྱ་ཆུ་ཆོས་ཁྱིག་མི་ལྷ་  
 བཟླ་དེ་མ་ཕྱི་འི་རྒྱ་ཁྲོན་དང་ཐ་སྲུང་བཟུ་བྱའི་གཞི་ཁྲོན་ཆེ་རུ་བྱང་ནས་བོད་རྒྱ་སྐད་གཉིས་  
 ཤན་སྐར་གྱི་བདེ་འབྲེལ་ཆོག་མཛད་ཆེན་མོ་ཡི་དབྱེད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་བཟུ་བྱའི་འཆར་གཞི་དང་  
 ཆོག་མཛད་ཁྱིག་རྣང་ས་བཅས་བཟུར་དུ་ལག་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཆོག་མཆན་གནང་རྒྱལ་ཞུས་པ་ཡིན།  
 ཡིག་སྐད་ཐད་ལ། དག་ཡིག་བརྗོད་སྤྱད་དང་། ལྷན་དག་མཛད་བཅོད། གས་རིག་ཅིས་རིག་  
 ཁྲིམས་ཡིག་གཞུང་ཡིག་གཏན་ཆོགས་རིག་པ། རྒྱ་རིག་པ། ཆོས་ལུགས་ཀྱི་མཆན་ཉིད་རིག་པ་  
 བཅས་ཀྱི་ནང་ནས་ཐ་སྲུང་འཕྲོ་ཆེན་བཟུས་ཡོད་པ་དང་། སལ་སྐད་ཀྱི་ཐད་ལ། བཅིངས་འགྲོལ་  
 བྱང་རྗེས་གསར་དུ་བཟུར་པའི་ཐ་སྲུང་དང་། ས་ཆའི་མིང་། གཏམ་དབུ། སྒྲིལ་རྒྱན་གྱི་ཐོན་  
 རྒྱུད་ལག་ཅུལ་དང་ལུལ་སྒྲིལ་གོམས་གཤིས་བཅས་ཐད་ཀྱི་མི་དམངས་མང་ཆོགས་ཀྱི་ཁ་རྒྱུན་དུ་བྱུང་  
 པའི་ཐ་སྲུང་ནམས་བཟུས་པ་ཡིན། རྩས་ལྷན་ལོ་བཞི་ཙམ་གྱི་རིང་ལ་ཁྲོན་བཟླ་མས་ཐ་སྲུང་བརྒྱད་ཁྲི་  
 ལྷག་ཙམ་བཟུས་ཡོད། ༡༩༥༤ ལོར་ཁྲོན་དུ་ལྷ་ས་ལྷན་ལོག་ནས་ཆོས་ཁྱིག་འགོ་ཆུགས་གིང་། ༡༩༥༩ ལོ་  
 ནས་བཟུང་ཆོག་མཛད་ཀྱི་ལས་ཀ་དེ་སི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་མི་རིགས་དོན་གཅོད་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་  
 སི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་མི་རིགས་ཞིབ་འཇུག་སྤྱི་ལོ་འགྲོ་བཞུགས་འགོ་ཁྱིད་གནང་རྒྱ་བྱས། ༡༩༥༩ ལོར་ཁྱེད་དབྱང་  
 མི་རིགས་དོན་གཅོད་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གིས་ཤེ་ཅིན་དུ་ང་ཚོའི་ལས་དོན་གྱི་ལྷན་མིང་གསན་ཐོག་  
 ཆོག་མཛད་ཀྱི་དོན་དུ་བཟུ་བྱའི་ཆོག་བྱས་པའི་བཞུགས་མཉམ་ཆོགས་འདུའི་ཐོག་དང་། ཁྱེད་དབྱང་མི་  
 རིགས་དོན་གཅོད་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གིས་མིང་རྟགས་བཞོད་ནས་བཟུམ་པའི་བཞུགས་མཉམ་ཆོགས་  
 འདུའི་གནད་བཟུས་ནང་བོད་རྒྱ་སྐད་གཉིས་ཤན་སྐར་གྱི་བདེ་འབྲེལ་ཆོག་མཛད་ཆེན་མོ་ཡི་  
 གནད་དེང་གཉིས་མཐོང་དང་གནད་འབའ་དེང་སྤྱོད་ཀྱི་ཆོས་ཁྱིག་བྱེད་ཚུགས་ཁས་སྐྱེད་ཐོག་ནང་  
 དོན་འཕྲི་སྐྱོན་བྱེད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཅ་དོན་བདུན་གཏན་འབེབས་བྱས་པར་མ་ཟད། ཁག་བཞོས་ནས་  
 ཅིས་འབུལ་ཞུས་ཏེ་ཤེ་ཅིན་མི་རིགས་དབུ་ལྷན་ཁང་གིས་ཆོད་ལྷན་དེ་བཞུགས་ཐོག་ལ་བར་དུ་  
 བཟུར་བྱའི་གཏན་འབེབས་བྱས། མཚུབ་སྐྱོན་དེ་དག་ལ་གཞིགས་ཏེ་སྤྱི་མཐུད་ནས་འབད་བཅོན་ལོ་



གོགས་ཆེ་ཙམ་ཡོང་བ་དང་ཕྱི་ཀླུ་ལ་ཆབ་སྲིད་དང་རིག་གཞུང་གི་གྲགས་ཆེན་ཡག་ཙམ་ཡོང་བ་  
 བྱེད་ཀྱི་རེ་བ་ཡོད། ཆད་གཞི་དེར་སློབ་པ་བྱེད་པར་ཕྱིན་ཆད་གྱི་འབད་བཅོན་ལ་རག་ལས་ཡོད།  
 འདས་ཟེན་པའི་མི་ལ་ལྷ་བཅུ་འཛེམ་ལ་དབྱར་དགུན་ལྟོས་མེད་དང་ཉིན་མཆན་དབྱར་མེད་  
 ཏུ་དཀའ་ངལ་བརྒྱབ་པ་ནམས་སློ་ཡུལ་ཏུ་འཆར་ཕྱིན་འདུག དེ་ཡང་དང་གོག་ནས་མ་ཕྱི་ཙམ་སྒྲིག་  
 ལས་ཀར་ཞུགས་པར་མ་ཟད། ད་ལྟ་སྤར་བཞིན་བོད་ཡིག་གི་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་སློ་མཐུན་ནི་ཀུའུ་  
 ལེ་ཉན་དང་། ཅིན་མེང་། ལང་དབྱི་རུན་གསུམ་རང་ཡིན། བཅིངས་འགྲོལ་བཏང་རྩེས་བཟོ་  
 བཅོས་གཏན་འབེབས་གྱི་ལས་ཀར་ཞུགས་མོག ལྟ་སར་ལྟན་ཅིག་ཏུ་མ་ཕྱི་དབྱེད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་  
 འཛེལ་བསྟུ་དང་། ཡིག་ཆ་སྒྱུར་བ། ཡིག་ཆ་ཙམ་སྒྲིག་བཅས་བྱས་པར་མ་ཟད། ད་ལྟ་སྤར་བཞིན་  
 ཆིག་མཛོད་འདིའི་དོན་ཏུ་འབད་བཅོན་ལྟོད་མེད་བྱེད་མཁན་སློ་མཐུན་ནི། ཏུང་ཤན་མིང་དང་།  
 དབྱང་ཁྲིང་མེ། ཏུའུ་ཞན་མོ་གསུམ་རང་ཡིན། བོད་རིགས་མཁས་ཆེན་ནང་ནས་ལྟ་སར་མ་ཕྱི་  
 ཙམ་སྒྲིག་ལས་ཀར་འབད་བཅོན་གནང་ཞིང་། ད་ལྟ་ཡང་ཙམ་སྒྲིག་ལས་ཀར་ཞུགས་མཁན་  
 མཆོད་རབ་འོད་གསལ་ཡུད། མ་ཕྱིའི་ལས་ཀར་ཞུགས་སྤྱང་མཁན་དག་དབང་ཀླུ་དགའ་དང་།  
 ལུང་ཐིང་ཡུན། བཅིངས་འགྲོལ་བཏང་རྩེས་ལྟ་སར་མ་ཕྱིའི་འབྲུལ་བཤད་འབྲི་མཁན་སློ་བཟང་རྩོ་  
 རྩོ། འབྲུལ་བཤད་བྲིས་ཆར་རྩེས་གདན་ཞུ་ལྟར་ཁྲིང་ཏུའུ་ཅུ་མེབས་ནས་ཞུ་དག་གནང་སྟེ་ཆིག་  
 མཛོད་མཆམས་འཛོག་བྱེད་དགོས་བྱུང་ནས་བོད་ཏུ་ཕྱིར་ལོག་མེབས་པའི་སློ་བཟང་ལྷུང་དབང་  
 དང་། གཞན་ཡང་ལྟག་བསམ་ནམ་དག་གི་སློ་ནས་ཆིག་མཛོད་འདིར་བྱུང་གནང་མཁན་བོད་  
 རིགས་ཤེས་ཡོན་ཅན། དཔེར་ན་ལུང་ཅན་བཟོད་ནམས་ཀླུ་པོ་ལོགས་ནི་སྟན་རྩེས་ལྟ་དུས་ལས་  
 འདས། དོན་མཐུན་གྲོགས་ཉིང་ཐར་ཐོར་སོང་། བཤེས་གཉེན་ཆན་རབས་རིམ་གྱིས་འདས། ཐོག་  
 མའི་སློན་དོན་མ་གྲུབ་པས། ཡིད་ལ་བྱན་བཞིན་སྒྲོ་སྤང་ཆེ། ཡིན་ན་ཡང་ད་ལྟ་ཀླུ་ཡོངས་ས་  
 གནས་ཁག་གི་བོད་ཀྱི་སྤྱད་ཡིག་ལས་བྱེད་ནམས་ཀྱིས་ཏང་གི་འབོད་སྒྲུལ་དང་ལེན་ཞུས་ཏེ་ལྟན་ཅིག་  
 ཏུ་འཛེལ་ནས་མཐུན་སྒྲིལ་འབྲུབ་འཛིང་དང་ལྟན་མོང་འབད་བཅོན་གནང་གིན་ཡོད་སྟབས།  
 《བོད་ཀྱི་ཆིག་མཛོད་ཆེན་མོ་》ལེགས་འབྲུབ་ལྷུང་པའི་རེ་བ་ཆེ་བས་ན། ལོ་ན་དགུ་བཅུར་སློབས་ཉེ་  
 བའི་ཆད་པོ་བདག་ལ་དགའ་སྒྲོ་དཔག་མེད་སྒྲིལ་པར་མ་ཟད། ཆིག་མཛོད་འདི་ལ་རེ་བཅོལ་ཆེན་  
 པོ་གནང་བའི་སྟོག་མཁན་ནམས་ལའང་སེམས་གསོ་ཐོབས་པ་ཞིག་ཡོད་ཀྱ།

## གྲང་དབྱི་ལུན་གྱིས།

༡༩༥༤ ལོའི་ཟླ་ ༡༠ པར་ཁྲིང་ཏུའུ་ཅུ་བྲིས།

## 序 言

这部《藏汉大辞典（征求意见稿）》是《藏汉双解大辞典》初稿，经四川省委和省文化局拟议，国家民委和国家出版局决定，由《藏汉大辞典》编写组组织部分人力，把下马时尚未编完的四分之一加以整编，连同已编部分一并付印的。

初稿的编写，走过了半个世纪艰苦曲折的道路，只有在中国共产党的领导下，在邓小平同志以及中央和地方领导的亲切关怀下，才使这部辞书编写工作的恢复和初稿的付印成为可能。这是我国少数民族现代文化建设中的一件大事。

早在一九二八年，为了研究西藏学问，我就立志写出一部藏汉大辞书，作为交流汉藏文化的工具。首先我自己学习藏文，后又约集同事，搜罗国内自清代以来编印的藏汉辞书，译用国外出版的藏文资料，在旧社会摧残少数民族文化的辛酸岁月里，长期坚持。到了抗战末期，终于写成一部藏汉辞书的蓝本，共十大册。

解放后，一九五一年开始，我们在四川大学和中国科学院四川分院党委领导下，曾几度展开对上述蓝本的修订。一九五八年四川科分院派我率领一个辞典工作组前往拉萨，在西藏自治区党委和自治区筹委直接领导和有关各方面的大力支持下，充实藏、汉族编写人员，打破蓝本规模，扩大收词范围，重新拟订《藏汉双解大辞典》资料收集规划和编写凡例，报请批准实施。

关于书面语，从各种字书、语法注释、诗歌修辞、同义辞藻、医药、历算、封建法典、旧时公文、逻辑推理、古印度语言学和宗教哲

学等古典书籍中选出大量词汇；关于现代语，收集了解放后的新译词汇、地名、谚语、传统生产技术和风俗习惯等方面人民大众口头流行的词汇，时间约经四年，共得八万余条。一九六二年回到成都着手编写，一九六三年辞典工作改由四川省民委和四川省民族研究所领导。一九六四年，中央民委在北京听取了我们的工作汇报，在为辞典召开的座谈会上和中央民委签发的座谈纪要里，肯定了《藏汉双解大辞典》古今兼顾、古为今用的编写方向，制订了增减内容的七项原则，并规定分期交稿，由北京民族出版社出版试印本一千册。按照这些指示，经过两年多的继续努力，全书面貌有所改进，最后收入词目近五万条，初步形成了现有的规模和体例。

“文化大革命”中，由于林彪、“四人帮”的干扰破坏，辞典工作长期停顿。一九七五年春，国家出版局曾经调集有关藏语文工作者准备在成都恢复编纂工作，才过三、四个月，人员旋又星散。去年年底，我给邓小平同志和方毅同志写信，申诉我的愿望，邓小平同志、方毅同志和乌兰夫同志亲自作了批示。今年二月，中央统战部和国家出版局就恢复《藏汉双解大辞典》的编写问题给邓小平同志写了报告，报告中提出，请四川省民委具体负责辞典的编纂工作，由川、藏、甘、青等省、区和北京民族出版社等有关单位抽调藏文水平较高的同志担任编写，由中央、西藏、青海、西北、西南等五个民族学院各承担部分词条的审稿任务，使辞书能早日编完出版。今年五月，国家民委和国家出版局负责同志在成都主持召开了《藏汉大辞典》编纂工作座谈会，并成立了领导小组，现正领导着由各地抽调前来成都的全体同志进行紧张的编辑工作。计划要在三年内，以这次付印的初稿为基础，广泛征求意见之后，进行补充和修订。要求辞典正式出版以后，在国内对读者有较大的帮助，在国外有较好的政治、学术影响。要达到这一标准，还有待于今后的努力。

回想五十年的漫长岁月里，朝斯夕斯，无间寒暑。早期参加蓝本编

写,现仍从事藏语文工作的同志,仅祝维翰、金鹏、王沂暖三人而已。解放后参加修订,在拉萨一同为初稿收集资料、译稿、写稿,现仍为这部辞书努力不懈的同志,仅黄显铭、杨承丕、胡先模三人而已。藏族宿学,除曾在拉萨为初稿尽力,现又奉调前来参加编写的钦饶威色同志外,其余早期参加蓝本工作的阿旺滚噶、隋廷莹,解放后在拉萨为初稿撰写释文的罗桑多杰,撰完释文又应邀前来成都定稿,直到下马才回西藏的洛桑土旺,以及许多热情支持这部辞书的藏族知识界人士,如江金·索朗杰布等,都已先后作古。旧雨零落,老成凋谢,初志待酬,感慨系之!所幸,全国各地藏语文工作者响应党的号召,萃集一堂,团结战斗,共同努力,《藏汉大辞典》成书有期,这不仅使我望九老苍心情十分舒畅,并可告慰一切对辞书寄予殷切期望的读者。

张怡荪

一九七八年十月于成都

༡༥༥༡ བ་སྟངས།

དང་པོ། ཆིག་མཛད་འདི་ནི་ཐ་སྟོད་ཀྱི་མད་མུམ་ཅུ་རིམ་གྱི་ཆ་ན་བྱེ་ནས་བསྐྱེགས་ཡོད།  
 རྩ་ཆ་ན་སོ་སོའི་ཐ་སྟོད་ཀྱི་ཆོག་བྱིས་དང་པོ་དེ་རྩོད་ལ་མིང་གཞི་རྒྱུ་པ་དང་། དེ་ནས་མིང་གཞི་ཉིས་བརྒྱེ་  
 ཅན། མཚུག་ཏུ་རྩོད་འཇུག་ཡོད་པའི་མིང་གཞི་བཅས་ལོ་རིམ་རྩུང་བསྐྱེགས་ཡོད།  
 མིང་གཞི་རྒྱུ་པ་དང་ཉིས་བརྒྱེགས་ཅན་གྱི་ཐ་སྟོད་རྣམས་པོད་ཀྱི་དབྱངས་ཡིག་གི་ལོ་རིམ་རྩུང་བསྐྱེགས་ཡོད།  
 དབྱངས་ཡིག་འདྲ་བའི་ཐ་སྟོད་རྣམས་རྩོད་ལ་རྩོད་འཇུག་མཛད་པའི་མིང་གཞི་དང་། རྩོད་ལ་རྩོད་འཇུག་ཡོད་པའི་  
 མིང་གཞི་བསྐྱེགས་ཡོད། ཡང་འཇུག་ས་མཐའི་ཐ་སྟོད་རྣམས་དེ་དང་མཐུན་པའི་རྩོད་འཇུག་ཡོད་པའི་ཐ་སྟོད་ཀྱི་རྩོད་  
 ལ་བསྐྱེགས་ཡོད། དབྱངས་ཡིག་དང་། རྩོད་འཇུག་འདྲ་བའི་ཐ་སྟོད་འཇུག་མཛོད་ཅན་འཇུག་མཛོད་ཅན་བཅས་ལ་ཀ་མད་མུམ་  
 ཅུ་རིམ་གྱི་རིམ་རྩུང་བསྐྱེགས་ཡོད།

ਸ. ੩੭. ਆ. ੩੮. ੪੦. ੪੧. ੪੨. ੪੩. ੪੪. ੪੫. ੪੬. ੪੭. ੪੮. ੪੯. ੫੦. ੫੧. ੫੨. ੫੩. ੫੪. ੫੫. ੫੬. ੫੭. ੫੮. ੫੯. ੬੦. ੬੧. ੬੨. ੬੩. ੬੪. ੬੫. ੬੬. ੬੭. ੬੮. ੬੯. ੭੦. ੭੧. ੭੨. ੭੩. ੭੪. ੭੫. ੭੬. ੭੭. ੭੮. ੭੯. ੮੦. ੮੧. ੮੨. ੮੩. ੮੪. ੮੫. ੮੬. ੮੭. ੮੮. ੮੯. ੯੦. ੯੧. ੯੨. ੯੩. ੯੪. ੯੫. ੯੬. ੯੭. ੯੮. ੯੯. ੧੦੦.

འགམ་ཐུང་གི་མཉེན་དང་གི་ཡིག་འབྲུ་དང་པོ་བོད་ཡིག་གི་མིང་གཞིར་ཅ་ཤེས་དང་། ཡིག་འབྲུ་གཉིས་པ་  
མན་གྱི་བོད་ཡིག་གི་རྩམ་འཇུག་དང་མགོ་ཅན་ནས་འདྲགས་ཅན་ལ་ཅ་ཤེས་ ཡིག་སྐབས་དེ་དང་མཐུན་པའི་  
བོད་ཡིག་གི་རྩམ་ལ་ཅ་ཤེས་ཤུམ་བུམ་ནས་བསྒྲིགས་ཡོད། དབྱངས་རིང་པོ་དང་དབྱངས་ཉིས་པཾེགས་ཅན་དེ་  
དང་མཐུན་པའི་བོད་ཡིག་གི་རྩམ་འཇུག་མཉེན་པའི་དབྱངས་ཡིག་གི་རྩམ་ལ་ཤེས་ནས་བསྒྲིགས་ཡོད། གི་གྲུ་བྱིར་  
སྐབས་བོད་ཡིག་གི་གྲུ་འཇུག་དང་། འབྲེང་བྲུ་ཉིས་པཾེགས་ཅན་བོད་ཡིག་གི་འབྲེང་བྲུ་འཇུག་ ན་ར་ཉིས་པཾེན་  
ཅན་བོད་ཡིག་གི་ན་ར་འཇུག་ཤུམ་བུམ་ནས་བསྒྲིགས་ཡོད།

གཉིས་པ། མིང་ཀྱང་རྣམས་(མིང་མཐའ་པ་པོ་པ་པོ་མཚོ་མཐའ་)ལྟིང་བཏང་དྲུ་མིང་གི་དབུ་བ་ལྷུ་ཡོད།  
 ཞིག་དང་འིག་གནས་ཀྱི་སྟངས་མིང་གི་དབུ་བ་ལྷུ་ཡོད། མིང་གི་རྣམས་ཀྱང་མཉི་འབྲུ་མ་དང་པ་དང་། འབྲུ་  
 བ་མིང་དང་པ། འབྲུ་བཞི་མིང་། འབྲུ་ཆེན་ཀྱི་མིང་། ལྟུ་ལྟུ་དང་དེ་ལྟུ། འབྲུ་མཆོག་ ཡང་། ཆོག་ལྟུ། ཆོག་  
 འྲུག་པ། རྣམ་དབུ་འི་ལྟུ། འཕྲོ་ལྟུ་བཅས་འིག་པ་ལྷུ་གཅིག་དྲུ་ལྷུ་ཡོད།

གཞུས་པ། མིང་གི་དབྱེ་བ་འབྱེད་དགོས་པ་རྣམས་❶.❷.❸.....ཞེས་དབྱེ་རྟགས་དང་། རོན་གྱི་དབྱེ་བ་  
འབྱེད་དགོས་པ་རྣམས་(1),(2),(3).....ཞེས་དབྱེ་རྟགས་བརྒྱབ་ཡོད་ཅིང་། རོན་གྱི་རྣམ་གྲངས་འོག་ལ་ད་དྲུང་དབྱེ་  
བ་འབྱེད་དགོས་པ་རྣམས་1,2,3.....ཞེས་དབྱེ་རྟགས་བརྒྱབ་ཡོད།

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥  
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

རྟགས་ཀྱི་ཐུན་ལ་བཞུད་ཡོད། དཔེར་ན།

ནགས། སྤྱི་ཤིང་མང་པོ་ཡོད་ས། 名词。树林，森林。

ཉེ་པ། 形容词。(1)ཐག་རིང་མིན་པ། 附近，不远。(2)མྱོ་ཉེ་བ། 亲近，亲密，相好。

ལེ་པ། བྱ་ཆོག་ནི་ད་ལྟ་བུ་གཙོ་བོར་བྱས་ནས་བཞུད་ཅིང་། གཞུགས་འགྱུར་ཡོད་པ་རྣམས་ཐ་དད་པའམ་  
ཐ་མི་དད་པའི་དབྱེ་བ་བྱེ་རྩིས་འདས་མ་འོངས་སྤྱུལ་ཆོག་གི་རིམ་པ་ལྟར་བསྒྲིགས་ཏེ་ཉིས་ཤིང་བརྒྱབ་ཡོད། བྱ་ཆོག་  
གཞུགས་འགྱུར་མེད་པ་རྣམས་ཐ་དད་པའམ་ཐ་མི་དད་པའི་དབྱེ་བ་བྱེ་རྩིས་བསྒྲིགས་པ་ལས་གཞན་བཞུད་མེད།  
དཔེར་ན།

ཐོན་པ། (ཐ་མི་དད་པ) བཟུང་པ། བཟུང་པ། ཐོན། གནས་པ་དང་འདུག་པ། 坐，居住，  
停留。

བརྟམས་པ། (ཐ་དད་པ) ཐུབ་ཚད་གཏོང་པ། 欺侮，蔑视，轻凌。

བྱ་ཆོག་གཅིག་ལ་ཐ་དད་པ་དང་ཐ་མི་དད་པའི་དབྱེ་བ་ཡོད་པ་རྣམས་ལ་དང་བོ་ཐ་དད་པ་དང་། རྟེན་ས་  
ཐ་མི་དད་པ་བཞུད་ཡོད། དཔེར་ན།

འགས་པ། ①(ཐ་དད་པ) བཀག་པ། དགས་པ། རྩོམ། གཤོག་པ། 劈开，打碎。②(ཐ་མི་  
དད་པ) གས་པ། འགས་པ། རང་བཞིན་དུ་འགས་པ། 裂开；破裂。

བྱ་ཆོག་གཅིག་ལ་དོན་མི་འདྲ་བའི་དབང་གིས་གཞུགས་འགྱུར་ཁག་གཉིས་སམ་གསུམ་ཡོད་པ་རྣམས་ཐོད་ཡིག་  
གི་ཨང་གི་ ༡, ༢, ༣, .....ཞེས་སྔ་མོར་དབྱེ་རྟགས་བརྒྱབ་ཡོད། དཔེར་ན།

འགོག་པ། ①(ཐ་དད་པ) ༡.བཀག་པ། དགག་པ། རྩོག། (1)རྒྱན་གཙོད་པ། 制止，阻拦，  
遮断。(2)གོལ་བ། 反驳，破斥，否定。2.བཞོག་པ། དགོག་པ། རྩོག། (1)འདོན་པ།  
拔出，拔掉。(2)སྤྱར་ས་ནས་མར་ལེན་པ། 撕下，剥下。③བདེན་འཁྱི་མི་རྟག་སྐགས་བཅུ་  
དྲུག་གི་ནང་གསེས་གིག་ 名词。灭，灭谛。……。

བྱ་ཆོག་གི་འདས་མ་འོངས་སྤྱུལ་ཆོག་བཅས་ཕྱི་བྲག་གི་ཐ་སྤྱད་བྱས་ནས་ཁོགས་སུ་བསྒྲིགས་ཡོད་ཅིང་། ཐོད་  
ཡིག་གི་ཐོག་ནས་དེ་དང་ཐ་སྤྱད་གཙོ་བོ་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་གསལ་བཤད་བྱས་ཡོད་པ་ལས་དོན་གྱི་རྣམ་གྲངས་བྱེ་མེད་  
ལ་དཔེར་བརྟེན་ཀྱང་བརྒྱབ་མེད། དཔེར་ན།

བཟུང་པ། ལྟད་པའི་འདས་པ་དང་མ་འོངས་པ།

ཉོན། ཉན་པའི་སྤྱུལ་ཆོག

བཀག་པ། རྒྱན་གཙོད་པ་དང་གོལ་བའི་དོན་དུ་གོ་བའི་འགོག་པའི་འདས་པ།

གས་པ། ཐ་མི་དད་པར་འཇུག་པའི་འགས་པའི་འདས་པ།

དྲུག་པ། ཐ་སྤྱད་ལ་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་གི་དབྱེ་བ་ཡོད་པ་རྣམས་ཐ་སྤྱད་བྱེ་བྲག་པའི་འགྱུར་འབྲེལ་བཤད་བརྒྱབ་  
ཐོག་དེ་དང་སྤྱི་ཐ་སྤྱད་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་གསལ་བཤད་བྱས་ཡོད། དཔེར་ན།

སྐར་ཆེས། རིག་གནས་རྒྱུད་བ་ལཱ་ནང་གསེས་གིག་ 天文历法。…… 是小五明之一。

མི་མཐུན་དཔེ་ཡང་དག དཔེ་ཡང་དག་གཉིས་ཀྱི་ཡ་གྲུལ། 正异喻。二种正喻之一。……。